

vost učiteljev, ki so v nekaterih primerih dilemo zaobšli tako, da so enostavno oblikovali predmet imenovan *Kompleksnost* – Lunačarskij je ob tem pripomnil: »uro pisanja, uro računanja in uro ovac« (Fitzpatrick, 1979: 21).

Modifikacije izobraževalnega sistema so se zrcalile tudi v strukturnem razmerju javnega in zasebnega. Posameznik je bil po uradni dolžnosti do zgodovinskega duha primoran delovati pred in za celotno občestvo. Nova formulacija družbenosti se je tako glasila: »osnovni zakon komunističnega življenja se vrti okoli neločljivosti zasebnega življenja od kolektivnega.« (Kollontaj v David-Fox, 1997: 103) V tem pogledu se proletarski projekt znova ujame s Fichtejevim. V svoji dosledni izpeljavi človeškega namena Fichte spotoma reformulira Kantovo distinkcijo med javnim in zasebnim, ko pravi, da slehernik »dela tisto, kar dela že zaradi splošnega poklica kot človek« (Fichte, 1984: 174), ki se udeležuje za javni smoter. Od umnih predlogov se tako ne zahteva verifikacije s strani javnosti, ki naj bi jim podelila zakonsko univerzalnost, ampak so vsa mnenja že obče aplikabilna. Posledično so bili intelektualci v razmerah kulturne revolucije obsojeni na paradokсно mesto človeka, ki je prečloveški. Praktične posledice te nastrojenosti so občutili zlasti učitelji. Ker so bili sinonim za intelektualce in buržuje, so bili po asociaciji označeni za razredne sovražnike, kar je posledično pomenilo nižje plače in razne oblike nadlegovanja. Nikjer niso bili zaželeni. Čeprav so jih komunisti obravnavali kot družbene sovražnike, so bili tudi za podeželsko prebivalstvo »kulturni vojščaki«. Od tod izhaja podoba Žida kot intelektualca oziroma intelekta, ki mu manjkajo korenine.¹⁰ Vseeno so našli skupni jezik s prebivalstvom v nasprotovanju »progresivni« kompleksni metodi. Edini vidni učinek uvajanja kompleksnosti je bil torej močan kompleks proti kompleksni metodi.¹¹

10 Intelektualci v tem smislu dobesedno delujejo kot neznano seme ali material. Na tej premisi temelji tudi vic o predavanju v kolhozu. Eden izmed kolhoznikov se skrje in po predavanju povpraša tovariša po vsebini. »O dveh Židih, Heglu in Feuerbachu« »Dobro, in ...?« »Torej, pri enem so našli seme, pri drugem pa material. Verjetno ju bodo postavili pred sodišče.« Čeprav sta imela v mislih plod in surovino, je bilo njuno sklepanje primerno spekulativno, kajti Heglovo seme, ki je botrovalo konceptualizaciji sil sprememb v zgodovini, ter Feuerbachova materialistična kritika sta bili tedaj že stališči, vredni obravnave pred pristojnimi organi.

11 Hitro se je razširila podoba Narkomprosa kot ležišča »fantazerjev in teoretikov«, očitek, ki je skupaj s pritiski javnosti neizbežno vodil k sestavi prvega obveznega učnega načrta s pripadajočim časovnim okvirjem in prednostno obravnavo naravoslovnih znanosti. Skupaj z vpeljavo akademskih načel se je porajalo tudi vprašanje vpeljave komunistične ideologije v študijske in šolske programe. Rešitev je bila brezkompromisna, vendar kratkotrajna. Že v prvih letih osnovnošolskega izobraževanja je bilo treba predelati natančno podobo sovjetske ekonomije in političnih institucij. Sistematično so bile podane primerjave od mesta do mesta, posamezni časovni preseki, zgodovinska pogojenost in politična teorija, pri čemer niso bila predvidena nobena vprašanja ali diskusija o posameznih